

TARIFES DELS MEDICAMENTS I OPERACIONS DE CIRURGIA HUMANA I VETERINARIA AL SEGLE XVIII I PRINCIPIS DEL XIX

CUBERAS MAS, Mª Neus ; CUBERAS MAS, Mª Aiba.

INTRODUCCIO: PROCADENCIA DEL MATERIAL I SITUACIO EN L'EPOCA

Aquest material és la recopilació de 6 tarifes del segle XVIII i principis del XIX. Les quatre primeres corresponen a la taxació de medicaments dels anys 1758, 1790, 1795 i 1815. Les tarifes cinquena i sisena inclouen el cost de diferents treballs i operacions en cirurgia humana i de la Facultat de Veterinària respectivament, i que daten del segle XVIII i principis del XIX.

El llibre està guardat a la biblioteca del Dr. J.L. Artigalàs Serra (del Laboratori d'anàlisis clíniques de la Clínica Sanatori Sant Josep de Manresa).

TARIFES

Tarifa any 1758

Tarifa, o també anomenada Nova Instrucció, a la qual hi són anotats els preus dels medicaments, tant simples com compostos, segons el seu ús antic i modern pels apotecaris del Principat de Catalunya i Comtats de Cerdanya. Per D. Antonio Pla, Acadèmic de la Reial Acadèmia Mèdica Madrilenya, Diputat a la ciutat de Barcelona, Visitador (Controlador) dels Gèneres Medicinals.

L'estructuració en la redacció de la Tarifa present consisteix en el següent:

L'encapçalament de la publicació consta d'una "Advertència" que diu el Senyor "Protometge" Antoni Pla (un Protometge representa una categoria professional amb càrrec de responsabilitat respecte a la ciència de Medicina, com veurem), ordena que tots els medicaments que no estiguin taxats a la Tarifa en qüestió, ni a imitació d'altres, es poden taxar si li són prèviament consultats. El mateix amb tot tipus de comptes que també s'hagin de taxar, prohibint fer-ho a cap Col·legi o Comissió, que de fer-se pot posar-se una pena de 25 lliures. Ell serà qui ho firmarà i segellarà. Llavors, les receptes

s'hauran de presentar a l'anomenat "Examinador" tal com les hagin ordenades els metges o cirurgians, sense que els apotecaris hi puguin afegir gran quantitat de medicaments més.

Finalment, pel que respecta als impostos dels medicaments, així com succeeix en d'altres productes distribuïts al mercat, darrera el valor de la quantitat i consum d'aquests s'hi acompanya al seu valor medicinal que inclou no només el valor intrínsec civil, molt variable amb les èpoques, sinó també el valor sobre l'elecció i preparació que puguin rebre, així com el preu d'altres possibles manipulacions portades a terme.

Se segueix del "Llistat de Medicaments" simples i compostos, agrupats en un índex final. Dins de cada grup els noms hi són ordenats alfabèticament. Cada medicament porta especificat el seu nom corresponent seguit del seu preu, sense relacionar-lo amb cap pes determinat. Veurem que aquesta equivalència s'inclourà a les Tarifes posteriors del segle XVIII. Un exemple podria ser el següent: I. "Medicaments Simples", * Acaciae verae ..... 3 lliures 2 sous.

Després del llistat, es llegeix una "Nota" per facilitar l'ús de la Tarifa. En primer terme, es procura que els medicaments simples del País fossin enunciat pel nom com són rebuts oficialment per facilitar-ne la recerca del seu preu. Segonament, es pot intuir el preu de medicaments iguals entre sí, però que porten un altre nom o fórmula. Un tercer punt, medicaments que no estan taxats perquè no hi són inclosos, per poder-ne sobreentendre el seu preu, es compararan amb els que els siguin més semblants, sempre tenint en compte l'advertència inicial.

Seguint amb l'estructuració de la Tarifa, a continuació s'esmenten els altres grups de medicaments de l'índex.

Curiosament, diversos grups del llistat s'acompanyen d'un comentari final que concreta preparacions complementàries del medicament en qüestió, contribuint a augmentar el preu inicial del medicament intrínsec, com hem mencionat abans. Com exemple: XI. "Electuarios Sólidos, o Tablillas" (...), després del preu dels diferents tipus s'hi afegeix que pel fet de daurar-les, a més del valor de l'or es taxaran tres lliures i dos sous; el sucre dissolt amb aigua i posat en consistència, a més del valor de l'aigua es taxaran tres lliures, un sou i sis diners; per raó del treball de dissoldre extractes, incorporar bàlsams, disposar resines, sucres.... es taxaran tres lliures.

Tarifa any 1790

Tarifa, o Regulació dels preus dels medicaments simples i compostos que es dispensen a les Apotecaries d'aquests Regnes per l'ús mèdic amb ajust a la Farmacopea de Madrid, (Farmacopea són uns codis oficials de medicaments que inclouen la fórmula per fabricar-los). Les primeres Farmacopees conegudes a Espanya són del s. XVI a la regió catalano-aragonesa. En totes elles, la primera paraula és "Concordia" prenent significar un acord arribat entre metges i apotecaris. Els metges examinen el

malalt, diagnostiquen i recepten. Els apotecaris preparen el que el metge ha prescrit i en deixen còpia al llibre receptari. La Farmacopea, entre d'altres objectius, aconseguí que els medicaments tinguessin una composició única entre les diferents Apotecaries del Regne.

Respecte l'estructuració de la Tarifa, les Advertències a tenir en compte pel seu ús, així com una Notificació Reial inclosa, figuren impreses al final de la Tarifa, després del llistat de medicaments.

Els medicaments hi consten inscrits alfabèticament, ara ja relacionant preu i pes. Les unitats usades en pes són: lliures, unces, dracmes, escrúpols, i algunes equivalències en són, 1 escrúpol = 0,3 dracmes = 0.05 unces = 20 grams; quant a les unitats de preus: lliures, sous i maravedís, on un ral (rs) = 24 diners = 2 sous (fs).

A l'igual que la Tarifa de l'any 1758, als medicaments que es precisa s'hi afegeix un valor al preu intrínsec, que correspon al treball en la seva preparació, o el preu de dosis superiors que s'hi han afegit, o per haver-hi inclòs d'altres ingredients.

Seguidament hi ha sis "Advertències":

* es considera que la venda a l'engròs ha de ser més barata que la venda a particulars de menors quantitats, per la qual cosa s'especifica que aquesta Tarifa només està al Servei de la venda a particulars, prohibint a les apotecaries poder fer els ajustos necessaris per la venda a l'engròs.

* si a alguna apotecaria es demana extraordinàriament algun medicament no inclòs ni taxat, o taxat, però prescrit a quantitats no assenyalades, l'apotecari haurà de consultar a un altre la taxació de la recepta, firmant-la ambdós i presentant-la al client.

Veiem que això ha variat respecte la Tarifa de l'any 1758. Es consideren per quantitats extraordinàries que per ex. unguents,... en lloc d'una lliura se'n demanessin dues o tres, o unces..

* en la taxació no importa la unitat del pes del medicament, a que mentre els pesos es corresponguin en unitats, signifiquen el mateix.

* taxació d'unitats intermèdies no taxades al llistat com per ex. saps que 1 escrúpol de Mercuri dulcis costa 2 rs, però, quant costen 0.5 escrúpols o 2 ? Es procedirà regulant-les en proporció a la quantitat de medicament que es demana sempre i quan per una quantitat menor no s'exigexi més que per la major ja taxada. De fet, existeixen unes taules que especifiquen aquests valors intermedis per alguns medicaments.

* per evitar problemes tant a públic com apotecaris cal: a la primera recepta, l'apotecari hi anotarà el dia, mes i any de la venda si és que no ho porta ja fet pel facultatiu que li ha receptat o per algú altre que hi pugui tenir accés. Alhora, el venedor

anirà anotant amb ratlles les repeticions que es vagin verificant sense excedir el nombre de les receptades pel facultatiu, essent després ell, el responsable de cobrar les que no eren incloses a la recepta del facultatiu.

Finalment, l'apotecari abans de presentar el compte haurà d'ordenar-les, cosir-les, numerar-les, i posar en claredat el seu preu arreglat a la Tarifa, expressant en la primera fulla del quadern de receptes, el nombre d'elles i la suma dels seus preus.

* cap apotecari pot augmentar o disminuir els preus de la Tarifa, que de fer-ho en pagarà les penes corresponents.

Després, les Advertències se segueixen d'una mena de Notificació Reial (Despatx), que diu que el rei Don Carles disposà que el Tribunal a l'Audiència de Farmàcia seria qui s'encarregaria de fer els canvis adients al llarg del temps, augmentant o reduint preus en funció de l'estat del moment. Els apotecaris serien els responsables dels arranjaments convenients de la Tarifa vigent evitant haver de recórrer sempre al Tribunal i prohibint a metges, cirurgians, comerciants i droguers fer cap tipus de taxació.

Aquesta Notificació fou lliurada a tots els Corregidors, Governadors, Batlles, Jutges i càrrecs de la Justícia i Apotecaris.

Tarifa any 1795

Tarifa, o Regulació dels preus a la venda dels medicaments simples i compostos, pels Apotecaris del Principat de Catalunya. Redactada pel Dr. D. Gaspar Balaguer, Tinent de Protometge de Catalunya i Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona. Any 1795.

Primerament, trobem una "Comunicació" del que va moure a D. Gaspar Balaguer a redactar aquesta Tarifa que exposarem en breu:

Segons ell, una Regulació dels preus dels medicaments interessa tant a Apotecaris com al Públic, per evitar l'existència de Facultatius que poguessin exigir preus arbitraris, i alts, la qual cosa perjudicaria a la Societat en conjunt que és qui compra i paga. Però, alhora creu que en la redacció d'una Tarifa s'han de tenir en compte dos objectius:

1) que el Boticari quedi satisfet amb el valor intrínsec de les drogues que se'ls hi atribueix.

2) que li resulti un guany competent per la seva subsistència, valorant-li els estudis que ha realitzat per l'adquisició dels coneixements propis de la seva professió.

Però, fent-ne un balanç perquè això no repercuteixi massa negativament al Públic.

Per assolir aquests objectius, considera convenient la Publicació, d'una manera sovint, de "Regulacions" (Tarifes), que tinguin en compte el preu dels gèneres medicinals del moment, i d'altres aspectes que puguin fer variar els preus en les respectives èpoques. Això es va fer durant el segle XVIII, cada tres anys, fins que D. Gaspar Balaguer s'assabentà que l'última datava de l'any 1774. Feia vint anys que no se n'havia revisat ni renovat cap, pel que va entreveure la necessitat de redactar la següent. També hi varen contribuir d'altres factors: s'havien esgotat els exemplars de la del 1774 feia uns anys i no s'havia publicat cap més altre aranzel des de 1774. Un altre motiu que l'estimulà fou els canvis palpables en el mètode curatiu entre 1774 i 1795.

En la seva creació consulta Facultatius instruïts en la matèria pel seu major encert, ometent les tarifes dels medicaments que ja no s'usaven al moment i introduint les recents que s'hi havien anat afegint amb els anys.

Quant a la valoració de preus, tenia en compte l'augment que havien sofert els gèneres medicinals, en relació amb el que podia significar pel Públic, fixant-ne finalment uns preus raonables i moderats.

S'obliga a tots els Boticaris al seu compliment, així com la prohibició de realitzar qualsevol canvi de preus, puntualitzant que si un medicament no estava taxat, se li consultés a ell.

Firma Dr. D. Gaspar Balaguer"

Aquesta comunicació se segueix del llistat de medicaments ordenats alfabèticament relacionant preu-pes a cadascun d'ells. Si és convenient, s'hi afegirà, al preu taxat, una petita quantitat que correspondrà al treball empleat en les coccions, preparacions...

A l'any 1815 es féu la reimpressió de la Tarifa anterior degut a l'exhauriment de tots els seus exemplars.

TARIFA DELS SALARIS DE TREBALLS I OPERACIONS DE CIRURGIA AMB QUE ES GOVERNA: "EL MAGNIFICO ANTIQUISSIMO COLEGIO DE CIRUJANOS DE LA CIUDAD".

En aquesta tarifa s'exposen els diferents salaris dels treballs i operacions de cirurgia humana del Col·legi de Cirurgians de Barcelona.

En primer lloc s'especifica el valor de las visites d'un cirurgià a un malalt, que estaven en relació amb una sèrie de paràmetres. Aquests paràmetres podien ser per exemple: el temps que tardava el cirurgià en la curació, assistència d'altres facultatius, distància de les visites foranes, temps o dies que havia de romandre a casa del malalt. A més a més no es pagaven per igual les primeres i últimes consultes que les visites de control, essent les primeres i les últimes més cares. Una altra data important és que les

visites o consultes que el metge havia de fer a la nit sempre es comptaven el doble que les ordinàries de dia.

Segons la tarifa exposarem una sèrie d'exemples entre els diferents treballs d'un cirurgià i el seu sou:

- per visita ordinària, o curació feta a casa del Cirurgià o fora d'ella .... 4 sous.
- si és amb assistència d'un altre facultatiu, per cada un 6 sous.
- per visita o curació en què el cirurgià estigués ocupat per més de mitja hora.... 12 sous.
- per quedar-se la nit a casa del malalt, per haver-lo de socórrer.... 4 lliures i 10 sous.
- per visita forà , a més del treball, o operació, per cada hora de distància.... 5 lliures i 10 sous.
- si la distància passa de tres hores, es compta per dieta.... 5 lliures i 12 sous.
- si ha de quedar-se fora, per cada dia, a més de les despeses.... 5 lliures i 12 sous.

Amb els quatre darrers exemples podem observar que el preu a pagar s'apujava molt quan es tractava del viatge i estada del cirurgià a casa del malalt.

Posteriorment a la Tarifa s'especificuen feines ja concretes del cirurgià. En primer lloc, diferents classes d'aplicació de sagnies, les quals oscil.laven entre sous i 1 lliura com són: del braç, mà, peu, front, llengua, jugular... que suposaven una taxació molt menor respecte les operacions i reduccions d'ossos que variaven entre 5 i 10 lliures com eren a fèmur, húmer, tibia, peroné, luxacions, subluxacions, cúbit, radi... També pel preu, podríem incloure aquí les amputacions de braç, avantbraç, dit, pit, cuixa, cama... .

També hi són taxades les cauteritzacions a excrescències, càries... es taxaven 18 sous. O, per l'obertura d'un tumor amb un cauteri actual, 12 sous.

Altres treballs concrets i taxats poden ser la introducció de sondes que oscil.len entre alguns sous i dues lliures; petites intervencions com empiemes, extracció de pòlips, castracions, litotomies, trepanació, broncotomia, cesària, curació d'hydroceles, oscil.lant d'alguns sous a 10 lliures.

Classes d'aplicació i relació de tarifes de cirurgia humana

	SAGNIES	CAUTERITZACIONS	INTRODUCCIO SONDA
Classes			
d'aplicació:	9	3	3
Tarifes:	4 fs- 1 ll.	12 - 18 fs	15 fs- 2 ll.

	TIPUS SUTURA	EXTRACCIONS	AMPUTACIONS
Classes d'aplicació:	2	3	10
Tarifes:	3 - 6 fs	12 - 15 fs	2 - 5 ll.

	OPERACIONS	REDUCCIO ORGANS	REDUCCIO OSSOS per fractura, luxació
Classes d'aplicació:	>20	2	> 20
Tarifes:	5 - 10 ll.	10 fs - 1 ll.	5 - 10 ll.

- fs = sous ; - ll. = Lliura

TARIFA FETA PER D. CUALDO FARGAS PROTOALBEITAR (*) D'AQUEST PRINCIPAT DE CATALUNYA PER S.M. EL SENYOR D. FERNANDO VII, QUE S'HA DE PORTAR I PRACTICAR PER TOTES LES OPERACIONS DE LA FACULTAT DE VETERINÀRIA.

(*): Vocal del Tribunal on s'examinaven i aprovaven els albeitaris = veterinaris per poder exercir la seva facultat.

Aquesta tarifa segueix la mateixa pauta que la tarifa de l'escola de cirurgia humana exposada anteriorment.

En primer lloc també s'especifica el valor de les visites i consultes fetes pel veterinari que a diferència de les del cirurgià eren cobrades a un preu inferior:

- per cada consulta ..... 15 sous.
- per cada visita..... 7 sous i 6 diners.
- per cada visita de nit.... 10 sous.
- per cada hora que surti a visitar ha de cobrar per hora ... 1 lliura i 10 sous..
- per totes les visites que facin falta en qualsevol malaltia, es pagaran per tarifa.
- per fer una inspecció anatòmica, el Mestre cobrarà .... 3 sous i 15 diners.
- si el Mestre que fa la inspecció va acompanyat, es pagarà la consulta apart.

Un registre de sanitat costava 15 sous i pel registre de carn somorta eren 2 lliures i 5 sous. Si per fer un registre hi anés més d'un Mestre, se li hauria de permetre a cada un el dret de registre i consulta, i si aquests Mestres haguessin d'anar a la Justícia per declarar de paraula o per escrit valdria tres lliures.

Sagnies:

- per cada sagnia es fes o no de la bragada (entreuix dels cavalls i altres animals).... 3 sous i 9 diners, si no era de la bragada; i 7 sous i 6 diners si era de la bragada.

- si el mestre ha de desplaçar-se, ha de cobrar per hora el taxat en la tarifa i la sagnia apart.

Per curar una fractura (a la tarifa de veterinària no s'especificuen localitzacions concretes de factures) costava 3 lliures, i per una iuxació se'n feia pagar 2 lliures.

Per la cura d'una fistula anal, lacrimal o produïdes per la pràctica d'una sagnia costava 1 lliura i 15 sous, xifra inferior a la tassada en la tarifa de Cirurgia Humana: l'operació d'una fistula anal o llacrimonal valien 8 lliures i 5 lliures respectivament.

Per assistir a un part no natural i treure el fetus de la mare es comptava a 9 lliures, xifra molt semblant a l'equivalent a l'extracció d'un fetus humà viu o mort.

Vegem ara a quant es taxaven diferents malalties més específiques dels cavalls i altres espècies animals:

- per l'operació del Lobado (tumor produït pel carboncle = "carbunco") .... 4 lliures.

- per curar l'erisipela .... 2 lliures.

- per curar el flux nasal produït pel brom (= muermo) comú fals, brom comú maligne i brom verdader .... 6 lliures.

- per tota malaltia periòdica anomenada llunàtica .... 1 lliura i 4 sous.

- per la cura dels tumors inflamatoris, ordinàriament amb supuració i obertura fistulosa (gabarros) .... 4 lliures.

- per la cura dels "lamparones" (malaltia del cavall, ase... acompanyada d'erupció de tumors de ganglis limfàtics) .... 2 lliures i 3 sous.

- pel marasme (animal extenuat) .... 3 lliures.

- per curar el tifus contagiós .... 9 lliures.

- per curar la vòmica .... 5 lliures.

- per la cura dels quaters .... 1 lliura i 10 sous.

En els animals també es practicaven relaxacions d'articulacions i lligaments, la qual cosa oscil.lava sobre les 3 lliures, més que no pas la cura d'una luxació.

Quant a inflamacions i infeccions, tant superficials com profundes tenien un cost entre 2 i 4 lliures. Qualsevol sensació dolorosa d'estómac, intestins o torsions, es pagaven 4 lliures, i per una hèrnia, 3 lliures.

Les ferides per trets, de 2 a 4 lliures, depenent del membre.

Es conclou amb dues notes: 1ª) el Senyor Protoalbeitar manava que els dubtes que sorgissin se li consultessin. 2ª) prohibia als practicants demanar quelcom per la seva feina, pel perill d'abús, sense que els fos permès enviar recaders per fer alguna consulta o registre, essent únicament el Mestre que hauria de realitzar ambdues funcions.

CONCLUSIONS

Tant les tarifes de medicaments del s. XVIII com les de Cirurgia Humana i de Veterinària semblen urgir en la seva creació. Concretament se'ns reflecteix la necessitat d'un control tant en la fixació de preus com en el de preparació de fàrmacs.

S'entreveu la, fins llavors, existència d'un abús en la venda de fàrmacs per part de cert personal com eren els droguers, comerciants i altres facultatius... que aprofitaven vendre directament al públic prescindint de les apotecaries com a medi per fer-ho, concretant-ne un preu fixat per ells particularment.

Això havia de repercutir a nivell social, al poble que era qui comprava. La solució a aquesta situació recau en la confecció de les tarifes presentades prèviament. Per això al s. XVIII, es creà el Protomedicat que s'encarregà de fer-ho, i prohibia cap venda si no era mitjançant les apotecaries. I per evitar que aquest abús caigués ara a mans dels apotecaris, també es portà un control de les vendes a les apotecaries com hem vist a algunes de les advertències de les tarifes.

Destaca la renovació de les tarifes portada a terme al llarg dels anys, suprimint-se'n alguns fàrmacs ja no usats aquell moment i incloent-n'hi de nous; a part de la renovació, crida també l'atenció la reimpressió de l'any 1790 al 1815 com a senyal de què el control esmentat seguia en ordre.

Una diferència en la confecció de la primera tarifa respecte a les altres és que encara no es relaciona preu i pes.

Aplicant-ho en el mateix sentit a les tarifes de Cirurgia Humana i de Veterinària, veiem una acurada fixació dels preus dels diferents tipus de visites que es poden fer a una persona o animal respectivament, prohibint excedir-se'n.

Un altre aspecte a comentar en les tarifes de cirurgia, és la referència que es fa a molts dels diferents tipus de sagnies que es portaven a terme. S'insisteix molt en aquest punt, la qual cosa tradueix el seu ús habitual en la curació de moltes malalties quan hi havia un desequilibri dels quatre humors que abans definien una malaltia.

Quant el tipus de cirurgia humana destaca la cirurgia menor (respecte la proporció total dels diferents tipus de cirurgies taxades) com ara hèrnies, cauteris, empiemes, petits tumors i no grans intervencions com podien ser el que ara s'agrupa en Cirurgia toràcica o Cirurgia digestiva o neurocirurgia que ni s'esmenten. Contràriament

hi ha una llarga taxació de molts tipus d'amputacions de membres del cos que tradueix una probable freqüència en la seva realització. Curiosament hi són ja taxades les malalties venèries que per cert, eren molt remunerades.

Quant a la Cirurgia en veterinària el tipus d'intervencions quirúrgiques taxades seguien un paral·lelisme amb l'humana afegint-s'hi una sèrie de malalties pròpies dels animals.

A la de Veterinària, és important el fet de què ja s'esmenta l'existència de Registres de Sanitat.

Fent una valoració dels preus, comparant ambdós tipus de cirurgia, la humana era més ben pagada en tots els nivells, inclosos els preus de les visites, que a la humana ja se'n pagaven lliures, però a veterinària, encara sous. També hi ha aquesta clara diferència en les sagnies que es practicaven a les dues cirurgies. Però, amb alguna excepció, com el tifus contagiós dels animals, o la vòmica, on els preus ja s'acostaven als de cirurgia humana, però que mai no els sobrepassaven.

BIBLIOGRAFIA

Sis Tarifes recopilades en un sol llibre; les tarifes són les següents:

1.- PLA, Antonio. "Tarifa o Nueva Instrucción, en la qual estan notados los precios de las Medicinas, affi Simples, como Compuestas, segun el uso antiguo, y moderno para los Boticarios del Principado de Cathalunya, y Condados de Serdaña". Imprenta de TERESA PIFERRER Viuda, à la Plaza del Angel en Barcelona. Total de pág. 42 y una hoja de Index. 1758 (No en Palau).

2.- "Tarifa o regulaci3n de los precios de los medicamentos simples y compuestos que se despachan en las boticas de estos Reynos para el uso m3dico con arreglo a la Pharmacopea de Madrid". Imprenta de la Viuda de D. Joachin Ibarra, Impresor del Real Protomedicato. Total de pág. 38 y portada. 1790 (Palau, XXIII, 327734).

3.- BALAGUER, Gaspar. "Tarifa o regulaci3n de los precios a que deben arreglarse en la venta de los medicamentos simples y compuestos los Boticarios del Principado de Catalu3a". Imprenta de la oficina de la Viuda Aguasvivas en Barcelona. Total pág. 34, m3s una hoja de Index. 1795 (Palau, II, 21990).

4.- "Tarifa o Regulaci3n de los precios de los Medicamentos Simples y Compuestos que se despachan en las boticas de estos Reynos para el uno m3dico; Impresa en el a3o 1790 con arreglo a la Farmacopea de Madrid y Reimpresa por la Real Junta Superior Gubernativa de la Facultad de Farmacia". Imprenta de D. Fermin Villalpando en Madrid. Total de p3gs. 38 i portada. 1815 (No en Palau).

5.- "Tarifa de los Salarios de trabajos y Operaciones de Cirugia con que se gobierna el Magnifico Antiquissimo Colegio de Cirujanos de la Ciudad de Barcelona". Son tres hojas manuscritas sin data, (dicen ser copia de un Impreso del Col.legium Chirurgarum Barcinonence).

6.- FARGAS, Cualdo. "Tarifa hecha por D. Cualdo Fargas Protoalbeytar de este Principado de Cataluña por S.M. el S.D. Fernando VII para lo que deven llevar y practicar por todas las operaciones en la Facultad Veterinaria". Son tres hojas manuscritas sin data.

7.- Diccionari Enciclopèdic Salvat Català. Impressió: Talleres Offset Nereg'an, S.A. San Sebastián (1981).

8.- Informació proporcionada pel Museu Comarcal de Manresa (Via S. Ignasi, 33).

9.- SANCHEZ i RIPOLLES, Josep M^è. "Dades i esdeveniments mèdics del segle XVIII a l'Alt Camp". Col.lecció d'estudis Vallencs, nº 25. Editor: Institut d'estudis Vallencs. Ciutat de Valls, 1989.